

PREUZIMANJE ISPUNJENJA

1. UVODNE NAPOMENE

U jednom obveznopravnom odnosu moguće je promijeniti bilo vjerovnika (putem cesije) bilo dužnika (u vidu preuzimanja duga, pristupanja dugu ili preuzimanja ispunjenja). Jedan od sveukupni tri slučaja promjene subjekta obveze na dužničkoj strani je i preuzimanje ispunjenja. Preuzimanje ispunjenja propisano je samo jednim člankom i to čl. 103. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08) na sadržajno istovjetni način, osim zanemarivih terminoloških razlika, kao i ranije važećim Zakonom o obveznim odnosima (Narodne novine br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) pa je stoga i sudska praksa iz razdoblja primjene ZOO/78 i nadalje aktualna.

2. PREUZIMANJE ISPUNJENJA

Ispunjenje se preuzima ugovorom između dužnika i nekog trećega kojim se ovaj obvezuje ispuniti njegovu obvezu prema njegovu vjerovniku (čl. 103. st. 1. ZOO-a). Odredbom st. 2. toga članka propisano je da on odgovara dužniku ako pravodobno ne ispuni obvezu vjerovniku te ovaj zatraži ispunjenje od dužnika, dok prema odredbi iz st. 3. toga članka on ne preuzima dug, niti pristupa dugu i vjerovnik nema nikakvo pravo prema njemu.

Ovdje se radi o ugovoru kojim treća osoba preuzima obvezu i to isključivo prema dužniku, da će ispuniti njegovu obvezu prema vjerovniku. Stoga taj ugovor, kao uostalom i većina drugih obveznopravnih ugovora, proizvodi pravne učinke samo između ugovornih strana, tj. između dužnika i treće osobe. Dakle, treća osoba kao preuzimatelj ispunjenja ne postaje vjerovnikov dužnik i vjerovnik prema njemu nema nikakvih prava jer treća osoba nije ni preuzela dug niti je pristupila dugu, a njegov dužnik i dalje ostaje (jedini) glavni dužnik i vjerovnik samo od njega može tražiti ispunjenje obveze.

Ugovorom o preuzimanju ispunjenja dosadašnji dužnik stječe određena prava prema trećoj osobi (preuzimatelju ispunjenja), koja istovremeno ima obveze prema dužniku. Uzimajući u obzir da je treća osoba u obvezi samo prema dužniku to ju, shodno tomu, samo dužnik može (i) pozvati na pravodobno i uredno ispunjenje dužnikovog duga. Ukoliko treća osoba (ipak) tako ne postupi ili to ne učini pravodobno pa vjerovnik zatraži ispunjenje od dužnika, treća osoba u tomu slučaju odgovara dužniku za nastale štetne posljedice takvog propusta. Same ugovorne strane određuju vrstu i obim odgovornosti treće osobe prema dužniku, a ukoliko one to ne učine, onda treća osoba odgovara u skladu s općim pravilima odgovornosti za štetu.

U slučaju prestanka dužnikove obveze prema vjerovniku iz nekog drugog razloga (otpusta duga i sl.) ujedno prestaje (i) obveza ispunjenja treće osobe prema dužniku.

Ugovor o preuzimanju ispunjenja za vjerovnika ne može proizvoditi nikakve obveze. No, od toga pravila, uvjetno rečeno, ipak postoji i iznimka i to glede primanja ispunjenja. Naime, prema općim pravilima ispunjenja, propisanim odredbom iz čl. 161. st. 1. ZOO-a, obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba pa je tako, s tim u svezi, vjerovnik zapravo dužan primiti ispunjenje od treće osobe, koja je sa dužnikom sklopila ugovor o preuzimanju ispunjenja, a ukoliko bi ipak vjerovnik odbio

prijam ispunjenja od treće osobe, onda bi, u takvom slučaju, prema odredbi iz čl. 184. st. 1. ZOO-a, došlo do zakašnjenja vjerovnika.

Ugovor o preuzimanju ispunjenja valja razlikovati od ugovora o preuzimanju duga i pristupanju dugu. Naime, do preuzimanja duga dolazi osnovom ugovora kojim preuzimatelj duga, uz vjerovnikov pristanak, pristaje umjesto dosadašnjeg dužnika preuzeti na sebe obvezu isplate dužnikova postojećeg duga kao jedini platac, čime dosadašnji dužnik izlazi iz postojećeg obveznopravnog odnosa (za razliku od ugovora o preuzimanju ispunjenja kod kojega «dosadašnji» dužnik ostaje jedini dužnik prema vjerovniku) i na njegovo mjesto ulazi preuzimatelj duga kao novi dužnik, dok kod pristupanja dugu dolazi osnovom ugovora kojim se treća osoba obvezuje vjerovniku da će ispuniti njegovu tražbinu od dužnika te ta treća osoba stupa u obvezu pored dužnika i ona s dužnikom (za razliku od ugovora o preuzimanju ispunjenja) nije ni u kakvom ugovornom odnosu i svojim pristupanjem dugu nije oslobodila dužnika njegove obveze.

3. IZ SUDSKE PRAKSE

1. Ugovor što ga je tuženica sklopila s M.V. u pismenoj formi izjave, po svojoj pravnoj naravi je ugovor u preuzimanju ispunjenja i to iz odredbe čl. 453. ZOO. Kod preuzimanja ispunjenja preuzimatelj (u ovom slučaju M.A.) odgovara dužniku (odnosno tuženici), a vjerovnik dužnika (tužitelj) nema nikakovo pravo prema preuzimatelju ispunjenja (čl. 453. st. 2. i 3. ZOO).

Županijski sud u Bjelovaru, Gž 1920/1999 od 2. prosinca 1999.

2. Revizijski razlog u pogrešnoj primjeni materijalnog prava iz čl. 356. u svezi sa čl. 385. st. 1. toč. 3. ZPP također nije ostvaren. Na utvrđeno činjenično stanje nižestupanjski sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo. Osnovano je pravno motrište drugostupanjskog suda da se u ovom slučaju radi o pravnom odnosu preuzimanja ispunjenja iz čl. 353. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 53/91, dalje ZOO). U pravnom odnosu preuzimanja ispunjenja iz čl. 353. ZOO u ugovoru sklopljenom između dužnika i trećega, treći se obvezuje dužniku da će ispuniti njegovu obvezu prema njegovom vjerovniku. Utvrđeno činjenično stanje nedvojbeno upućuje na zaključak da se radilo o pravnom odnosu što ga spominje drugostupanjski sud. Naime, utvrđeno je da je direktor tužitelja u sporazumu sa vlasnikom O., odnosno predstavnikom O. platio tuženiku spornu svotu uz primjedbu "veza cesija sa O.O.". U to vrijeme O. - dužnik je dugovao tuženiku svotu od 120.000,00 kn. Dakle nema sumnje da je drugostupanjski sud pravilno zaključio, da je u nazočnom pravnom odnosu u pitanju preuzimanje ispunjenja iz čl. 453. ZOO, te sukladno tom zaključku i donio presudu. Zbog toga nema nikakvog pravnog oslonca tvrdnja revidenta da se u nazočnom slučaju radi o pravnom odnosu stjecanja bez osnove. Utvrđeno činjenično stanje isključuje osnovanost takvog zaključka.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, II Rev-134/1995-2 od 22. listopada 1998.

3. Preuzimanje ispunjenja vrši se ugovorom između dužnika i nekog trećeg kojim se ovaj obvezuje prema dužniku da ispuni njegovu obvezu prema njegovu vjerovniku. On odgovara dužniku ako pravodobno ne ispuni obvezu vjerovniku te ovaj zatraži ispunjenje od dužnika. Ali on ne preuzima dug, niti pristupa dugu i vjerovnik nema nikakvo pravo prema njemu." Znači, do preuzimanja ispunjenja dolazi ugovorom između dužnika i treće osobe kojim ta osoba preuzima obvezu da umjesto dužnika ispuni dužnu činidbu, pri čemu doista vjerovnik ne može tužiti trećega na ispunjenje budući da u ovom slučaju treći nije ni u kakvom odnosu sa vjerovnikom.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-2716/1992-2 od 4. veljače 1993.

4. Prema odredbi čl. 453. ZOO, preuzimanje ispunjenja vrši se ugovorom između dužnika i nekog trećeg, kojim se ovaj obvezuje prema dužniku da ispuni njegovu obvezu prema njegovom vjerovniku (stavak 1.) on odgovara dužniku ako pravodobno ne ispuni obvezu vjerovnika te ovaj zahtjeva ispunjenje od dužnika (stavak 2.) ali on ne preuzima dug niti pristupa dugu i vjerovnik nema nikakvo

pravo prema njemu (stavak 3.). Preuzimatelj ispunjenja nije ovlašten zahtijevati povrat isplaćenih iznosa, temeljem ništavih odredbi ugovora. Ovo iz razloga, jer je odredbom čl. 104. st. 1. ZOO propisano, da u slučaju ništavosti ugovora svaka ugovorna strana je dužna vratiti drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se priroda onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, ima si dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ako zakon što drugo ne određuje. Osoba koja je u skladu sa odredbom čl. 453. ZOO preuzela ispunjenje nije ugovorna stranka s vjerovnikom, već samo sa dužnikom, pa ne bi bila ovlaštena tražiti povrat iznosa koje je uplatila vjerovniku preuzimanjem ispunjenja. Stoga tužitelji nisu ovlašteni, jer nemaju pravnog interesa, tražiti da se utvrde ništavim navedene odredbe ugovora u kojima nisu ugovorne stranke.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-935/05-2 od 29. ožujka 2006.

5. Iz sadržaja odredbe članka 2. Ugovora OU-217/97 proizlazi da se radi o preuzimanju ispunjenja iz čl. 453. ZOO, koji glasi: "Član 453. (1) Preuzimanje ispunjenja vrši se ugovorom između dužnika i nekog trećeg kojim se ovaj obvezuje prema dužniku da ispuni njegovu obvezu prema njegovu vjerovniku. (2) On odgovara dužniku ako pravodobno ne ispuni obvezu vjerovniku te ovaj zatraži ispunjenje od dužnika. (3) Ali on ne preuzima dug niti pristupa dugu i vjerovnik nema nikakvo pravo prema njemu." Odredbom članka 2. Ugovora OU-217/97 tuženik, kao treći, obvezao se prema tužitelju kao dužniku iz Ugovora o prijenosu od 19.03.1997. solemniziranog kod javnog bilježnika V. P. u R., poslovni broj OU-327/97 (dalje: Ugovor OU-327/97) da će ispuniti njegovu obvezu prema E. H., vjerovniku iz tog Ugovora. Prema Ugovoru OU-327/97 tužitelj je kao dužnik u obvezi platiti E. H. (vjerovniku iz tog Ugovora) iznos od 180.000 DEM u obrocima i zakonske zatezne kamate za slučaj zakašnjenja, uz klauzulu da se naknada smatra podmirenom ukoliko stjecatelj do 01.08.1998. isplati iznos od 150.000 DEM. Iz odredbe st. 2. čl. 453. ZOO proizlazi da bi tuženik, kao treći, odgovarao tužitelju, kao dužniku, ako pravodobno nije ispunio obvezu E. H. (platio mu iznos od 180.000 DEM, odnosno iznos od 150.000 DEM), te ako je E. H. zatražio ispunjenje ove obveze od tužitelja. Prema tome, za odluku o osnovanosti tužbenog zahtjeva odlučno je utvrditi je li tuženik platio E. H. iznos od 180.000 DEM, odnosno iznos od 150.000 DEM, što je ovaj potraživao od tužitelja prema Ugovoru OU-327/97, te, ukoliko nije, je li E. H. zatražio ispunjenje te obveze od tužitelja. Kako sudovi o sporu nisu odlučili primjenom odredaba iz čl. 453. ZOO, to su, zbog pogrešne primjene materijalnog prava, propustili utvrditi navedene odlučne činjenice, radi čega je, na temelju odredbe čl. 395. st. 2. ZPP, drugostupanjsku i prvostupanjsku presudu valjalo ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-282/06-2 od 30. prosinca 2008.

4. ZAKLJUČAK

Do preuzimanja ispunjenja dolazi osnovom ugovora sklopljenog između dužnika i treće osobe kojim se treća osoba obvezuje dužniku da će preuzeti njegovu obvezu prema vjerovniku i umjesto njega izvršiti vjerovniku dužnu činidbu, a da pritom ne preuzima na sebe postojeći dug niti stupa u neposredan obveznopravni odnos prema vjerovniku. Osnovom toga ugovora vjerovnik ne stječe prema trećoj osobi neko neposredno pravo već ono i dalje egzistira samo u odnosu na dužnika, koji se takvim ugovorom nije oslobodio svoga postojeće obveze prema vjerovniku. Ovdje treća osoba ne postaje vjerovnikov dužnik nego samo ulazi u obveznopravni odnos sa dužnikom tako da, s tim u svezi, vjerovnik ne može prema trećoj osobi postaviti zahtjev ispunjenja njegove tražbine, a ne može zahtijevati niti od dužnika da mu treća osoba ispuni obvezu. Valja zaključiti da se o promjeni dužnika u obveznopravnom odnosu u pravomu sadržajnomu smislu te riječi može «govoriti» samo u slučaju preuzimanja duga, dok se u slučaju preuzimanja ispunjenja (kao i slučaju pristupanja dugu) radi zapravo «samo» o određenim (ali ne i manje važnim...) promjenama na strani dužnika.

Literatura:

1. Mladen Pavlović, Pravni učinci promjena subjekata u obvezno-pravnom odnosu, Informator br. 5006, Zagreb, 2002.
2. Bogoljub Rafaelli, Promjena dužnika u obveznopravnom odnosu, Informator br. 5029, Zagreb, 2002.
3. Petar Klarić, Martin Vedriš, Građansko pravo, Narodne novine, 2008.
4. Boris Vizner, Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, 1978.
5. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01 i 117/03
6. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08
7. [www.sudska](http://www.sudska.praksa.vsrh.hr) praksa.vsrh.hr